

Як берегти книгу

(Бібліотечний урок)

Мета. Ознайомити дітей з історією виникнення книги, закріпити знання школярами правил поводження з книгою, виховувати любов і бережне ставлення до книги.

Друзі, хто з вас не любить книжок? Книжок, у яких так багато барвистих малюнків. Розкриєм першу-ліпшу – опинимося у далекій казковій країні. А в тій країні живуть добрі й кумедні велетні, веселі маленькі чоловічки або просто твої ровесники. Ростуть там велетенські ріпки, такі, що цілий гурт їх із землі не вирве. Відважні герої б'ються там за правду з лютим ворогом...

А давно-давно на землі не було книжок, бо люди ще не вміли їх робити. "Сторінками" найдавніших книжок були камені, стіни печер, сокири, вояцькі щити. Писали на всьому. Бо ж не було тоді ані паперу, ані пер чи олівців. Далі люди додумалися писати на глині, яку потім сушили й випалювали у вогні. Та хіба на глиняних сторінках-цеглинках багато напишеш? До того ж ці книжки були важкі та незручні! Коли, скажімо, якийсь учень

збирався в дорогу і брав із собою дві-три “книги”, йому потрібен був віз.

З часом люди навчилися робити зручні й легкі книжки – з тонкої козячої або телячої шкіри. Першу таку книжку зробили у стародавньому місті Пергама – через те папір із шкіри й називали пергаментом. Але ці книжки були дуже дорогі. На виготовлення лише однієї потрібні були шкури з цілої череди телят. Отож люди шукали, із чого робити книги, щоб вони були дешевші і простіші. І знайшли...

У далекій Африці, на берегах повноводних річок, простяглися нескінченні зарості болотяної рослини – папірусу. Той папірус люди використовували на будівництві. Якось один чоловік лагодив хату. Розіслав себлину папірусу, витяг волокнисту серцевину, поклав на світлому місці. Через деякий час він побачив, що волокна перетворилися на сухі вузькі стрічки. ще більше здивувався чоловік, побачивши, що по стрвчках добре зберігаються сліди від фарби. Значить на папірусі можна писати!

Відтоді з’явилися книжки, краще сказати, сувої з папірусу. Писати на сухих стеблах папірусу було зручно, але через кілька років такі “книжки” ламалися й розсипалися.

Справжній папір, що на ньому пишуть зараз, люди навчилися робити дві тисячі років тому.

Тоді й почали у багатьох країнах писати книги на папері, саме писати, бо книги ж тоді були рукописні. А це було довго і дуже важко, - одну книжку переписували іноді кілька років.

Минуло ще багато часу, поки з’явилися друковані книжки. Тепер книжка – всюди поруч з нами. Вона наш друг і порадник. Шануйте її, друзі, любіть і бережіть, у неї вкладено велику працю багатьох людей.

А чи знаєте ви, як берегти книгу? Як поводитися з книгами, щоб вони якнайдовше служили людям?

Запам'ятайте, будь-ласка

Не можна брати книгу брудними руками. Коли сідаєте читати, погляньте на свої руки, чи чисті вони? Подивіться на стіл – чистий він, сухий?

Дехто перед тим, як перегорнути сторінку, обов'язково лизне палець. Робити так не слід, бо від цього псуються сторінки, забруднюються аркуші. Брати в руки книгу неприємно і небезпечно.

Отож, потрібно думати не лише про здоров'я книги, але й про своє власне. Перегортати сторінки можна лише за верхній куточок. Якщо перегортати за нижній, то швидко зітруться цифри, які позначають номери сторінок.

А як бути, коли книга не дочитана до кінця? Чи можна загнути кінчик? Звичайно, ні. Класти в книгу олівець чи ручку теж не треба. Від цього псується обкладинка. Краще користуватися закладкою із кольорового паперу.

Носити книги бажано в папці дехто з вас читає книгу під час їди. Оце вже зовсім неприпустимо. Обов'язково залиште пляму, зіпсуєте книгу.

Живи, книго!

Мета. Зробити книгу супутником життя, а не тільки навчальних закладів.

Досягнути того, щоб книга стала для читачів завжди новим, завжди досягненим дивом; щоб вони прагнули спілкування з книгою для того, щоб щезли роблеми з життя шкільного і, насамперед, байдуже ставлення до знань.

Прищеплювати любов до книги, навчити думати; виховувати жагучу потребу у читанні, культуру читання.

Обладнання. На дошці – велика емблема “Живи, книго!”, на грудях бібліотекаря, учнів також емблеми у зменшеному вигляді; плакати з висловлюваннями про книгу Цицерона, Д.Дідро, Л.Леонова, В.Сухомлинського; плакати для словникової роботи.

На столі – зліва – поличка з бібліотечкою класу і рекомендованою літературою; справа – столик з учнівськими виробами для гри “Бюро літературних знахідок”: Жаба із Стрілою, Ліжечка Гномиків, Санки Снігової Королеви, Чобіток Кота, Черевичок, Пляшка із клаптиками паперу, Борода Чорномора, Василиса Премудра.

Перед класом – саморобне Диво-Дерево (з книгами на гілках).

Грамоти учням.

1. Слово бібліотекаря.

Найпершою формою письма була піктографія, або малюнкове письмо (учень показує малюнок). Малюнок – дві людські стопи- символізував поняття “йти в печеру”.

Наступним етапом розвитку письма була ідеографія, або символічне письмо (учень показує малюнок - о). Малюнок – о – означав слово “око”.

Крім письма єгиптяни зробили ще один великий винахід – вони придумали, як виготовляти зручний, гладкий і еластичний матеріал для письма – папірус.

Колись на берегах Нілу і біля озера Чад зеленіли зарості високої рослини, трохи схожої на осику. Це папірус. Його стебла розрізали вздовж і уклали рядками, щоб край одного стебла лягав на край сусіднього. Поперек одного шару селили новий і пресували. На протязі багатьох років учені не могли розгадати, чим склеювали шари папірусу. Врешті встановили, що чудодійний клей – сік самої рослини, видавлений під пресом. Він і цементував тоненькі шари першого в історії паперу.

Найзнаменитіше з ідеографічного письма і майже єдине, яке дожило до наших днів – це китайська ієрогліфіка.

Ще одне ідеографічне письмо – клинописне, поширене серед народів стародавнього Двोरіччя. У нього відбувалося поступове спрощення малюнків, поки вони не скоротились до найпростішої схеми, по суті, вже не малюнка, а символу.

Важливий крок на шляху до сучасного алфавіту зробили стародавні фінікійці: вони скористались для письма єгипетськими ієрогліфами.

Буквенний алфавіт, де є знаки не тільки для приголосних, але і для голосних, з'явився вперше у стародавніх греків. Грецький алфавіт виявився настільки простим і зручним, що ним скористалися і інші народи стародавнього Середземномор'я.

Латинський алфавіт також виник з грецького письма.

У середні віки латинь стала міжнародною мовою. На ній викладались результати

експериментальних дослідів.

Давньоримська цера – скріплені разом вощані таблички для письма. Це записні книги для коротких тимчасових поміток.

Пергамент – оброблена коров'яча або теляча шкіра, яка використовувалась у стародавні часи для письма.

На пергаменті писали з двох сторін аркушу. Колись і пергамент за традицією скручували у згорток. Але його можна було згинати, він не ламався.

Прообразом майбутньої книги послужили цери.

Перші книги з пергаменту подібні на зошити: це зігнуті вдвоє і прошиті шнурками аркуші. Декілька таких зошитів вміщали між двома дошками.

Пізніше стали використовувати шкіру. З'явилась нова форма книги – з багатьох сторінок.

Слов'янський алфавіт розробили на основі грецького письма два вчених монахи з візантійського міста Солунь. Звали їх Кирило і Мефодій. Видана перша слов'янська азбука у 863 році.

У XIII столітті винайдено спосіб друку дерев'яними літерами.

В середині XV століття в Німеччині запрацював перший у Європі друкарський верстат майстра Йогана Гутенберга.

Літери для друку виготовлялися з металу. З літер склалися слова, цілі рядки, сторінки. І такі металеві літери слугували довго. До того ж верстат Гутенберга був механізований, що дуже прискорювало друкування книжок.

У Київській Русі до XVI століття усі слова писалися разом. Вперше в історії нашого письма проміжки між словами з'являються у книзі, яка називалась "Апостол". Видана ця книга у 1564 році друкарями Іваном Федоровим і Петром Мстиславцем.

Сучасне окреслення наш алфавіт здобув на початку XVIII століття, коли Петро I завів нову форму письмових знаків – громадянський шрифт замість церковнослов'янського.

Остаточо був звільнений наш алфавіт від зайвих письмових знаків після 1917 року.

2. Цікава інформація.

1. Незвичайну Біблію можуть побачити відвідувачі Державного музею мистецтв у Грузії. На важких кам'яних плитах рукою стародавнього майстра висічено 20 сюжетів на теми Старого й Нового Завітів. Така Біблія існує в одному примірнику. Її кам'яні сторінки були знайдені у високогірному селі Цебельда.

2. Письмо у Київській Русі існувало ще у X столітті. У цьому нас переконує старовинний надпис на глиняному глечуку, який було знайдено у 1949 році археологами під час розкопок у селищі Гніздове, біля Смоленська. На глечуку написане одне слово "горухца" (гірчиця). Вчені відносять посудину, у якій зберігалася гірчиця до початку X століття.

3. На стінах храму у Фівах викарбуваний стародавній літопис. Стіни храму є своєрідною книгою, найбільшою у світі за своїми розмірами, оскільки сторінки її досягають 40 метрів у ширину.

4. Перший на Русі буквар був складений Василем Бурцевим і виданий у 1634 році. На титульній сторінці букваря намальований учитель, який б'є різкою учня.

5. Найменша книга видана у 1896 році у Падуї (Італія). Розміри її - 16×11 мм, що дорівнює, приблизно, величині нігтя на великому пальці руки. У цій книзі-маляткові надрукований лист Галілея.

6. Найменша "бібліотека" у с віті знаходиться у індійському місті Амрістарі, у ній зберігаються ... одна книга.

7. **Словникова робота** (використовую саморобну таблицю) "Корисно знати кожному", обгортка, титульний лист, контртитул, авантитул, анотація, шрифт, фронтиспіс, шмуцтитул, передмова, зміст і коректор.

8. **Виступи учнів** з розповідями про збереження, лікування книжок (з демонстрацією саморобних закладок, похилої підставки, полички для книг).

5. Бюро літературних знахідок.

"Чи знаєте ви, що ..."

(Учні впізнають героїв і їх речі з літературних творів.).

1. Туфелька Попелюшки (Ш.Перро "Попелюшка").

2. Пляшка з клаптиками паперу (Ж.Верн "Діти капітана Гранта").

3. Чобіток Кота (Ш.Перро "Кіт у чоботях").

4. Ліжечка Гномиків (У.Дісней “Білосніжка і семеро гномів”).

5. Санки Снігової Королеви (Г.Андерсен “Снігова королева”).

6. Жаба із Стрілою (казка “Царівна -Жаба”).

6. Заповіді читача.

Пам’ятай, що читання – одна з найважливіших, найпотрібніших, найсерйозніших робіт, не “між іншим”.

1. Навчися користуватися змістом.

2. Хоча б одну з читаних тобою останнім часом книг – читай з закладкою, помітками олівцем, повертайся іноді до прочитаного.

3. Закриваючи книгу (навіть прочитавши тільки частину її), подумай, що запам’яталося, схвилювало, налякало, утішило, вразило, здивувало.

4. Не залишай книгу недочитаною без серйозних причин.

5. Постарайся самостійно розібратися у всьому, пояснення незрозумілих слів шукай у тлумачному словнику.

6. Книга добре і надовго запам'ятовується, якщо її зміст розповісти другові, батькам.

8. Підсумок. Заключне слово.

Хай книга завжди закликає вас до серйозної і глибокої душевної роботи, до прагнення стати вищим, чистішим, добрішим.